

A KISZ kongresszusa után

Valamely szakma, társadalmi osztály, nemzedék országos tanácskozása sok mindenre kínál alkalmat. Például a szóban forgó nemzedékről, szervezetről, szakmáról alkotott fölfogásunk új időzítésű átgondolására. S kell is ez. Mert közhely ugyan már, hogy napjainkban lényegesen módosult a társadalmi rétegek vagy nemzedékek régi státusa, hanem a változást jelző információk vételezésében, csomózásában, értékelésében nem mindig mutatunk föl elegendő következetes észelvűséget. *Nemzedékek* című vezető cikkében (*Korunk*, 1975. október) Roth Endre közli az ismert megállapítást, mely szerint egyetlen „társadalomban sem a nemzedékek a csoporttagozódás legfontosabb elemei; a leglényegesebb társadalmi feszültségek, konfliktusok, harcok nem a nemzedékek közöttiek”.

Ez mind igaz. De elégtelen, minthogy már régi, túl általános és kevésbé egyedítő. A különös megragadása hiányzik belőle. Annak a kibontása és végig-gondolása, hogy nálunk az ifjúság nem csupán 20—30 évvel fiatalabb, mint szülei, nemcsak a tudományos-műszaki forradalom választja el világtól apái ifjúkorától, hanem döntően az, hogy míg az apák a kapitalizmusban születtek s részben nevelkedtek, a mai fiatalok a szocialista rendszerben születtek és nőnek föl, gyökeresen más körülmények között.

Persze, ezt az igazságot is rég ismerjük. De oldalági következményeit kevésbé. Az önálló hazai ifjúságkutatásnak nyilván főleg ebben az irányban kell iparkodnia. A kérdéstömkelegnek ehelyütt még csak fényszórós végigpásztázására sincs lehetőség, mindössze kérdezésre.

Az alapkérdés az volna, hogy a szocialista társadalomban, az ellentétek, csoportfeszültségek csitulása vagy teljes föloldódása nyomán az ifjúság ügye nem nyer-e nagyobb nyomatékot. Nem azért, mintha most a nemzedékproblematika kerülne előtérbe, hanem ellenkezőleg: a döntő gazdasági-politikai kérdések megoldása nyomán most inkább van erőnk, időnk az ifjúság körül fölrebbenő jelenségekre odafigyelni, megoldásukkal foglalkozni.

Ezt igazolták a nemrég megtartott ifjúsági kongresszus munkálatai is. És ez csak természetes. *Korunk* s különösen a szocialista országok tapasztalata igazolja, hogy szinte valamennyi társadalmi kérdés erősen kötődik az ifjúság ügyéhez — pártunk ezt fölismerte, s ebben a szellemben jár el.

Emlékeztessünk nagy kérdéseinkre, mint az iparosítás, az urbanizáció vagy a demográfia néhány vonatkozása. Az ipari munkásságnak több mint 40%-a, majdnem a fele fiatal. Nálunk többször olvasni, hallani, hogy minden új vállalatban az alkalmazottak átlagos életkora huszonegynéhány év. Mit is jelent ez, hiszen nemrég épült üzemekben alkalmazzuk a korszerű technikát, honosítjuk meg a legújabb iparágakat, például a számítógépgyártást? Mindezt — ismeretes — sikeresen. Ifjúságunk érettségéről, helytállásáról, úgy gondolom, ez a legjobb bizonyítvány.

Változó a kép a mezőgazdaságban, ahol érezhető az ifjú munkaerő, különösen a férfiak hiánya.

A városiasodásnak is megvan a sajátos ifjúsági vetülése. A fiatalság a társadalom legmozgékonyabb eleme, a serdülők áramlanak legnagyobb tömegben a városokba, amelyek az utóbbi évtizedekben nemcsak megnöttek, de megfiatalodtak is.

Egyes falvakban viszont elnéptelenednek az iskolák, visszatértünk a múlt századi, osztatlan oktatásra, több osztály egybevonására — annak minden következtésével együtt.

E sok-sok kérdést mind fölvetették, megtárgyalták a tanácskozáson részt vett ifjúmunkások, főiskolások, pionírok. A föladatok sűrűjéből több főkérdés került a megvilágítás kérévébe: a munkára nevelés, a társadalmi beilleszkedés, az iskola és az élet, a termelés kapcsolata, a kommunista jellemnevelés, az internacionalizmus szellemének elmélyítése. S minderre sajátos légkörben került sor. Pártunk főtítkára ugyanis — miként beszédében ezt kifejtette — szándékosan nem foglalkozott az ifjúság szervezeteinek gyengéseivel. Magukra a fiatalokra hagyta ezt. A tanácskozók pedig méltónak bizonyultak e bizalomra, színtén és önkritikusan tárták föl a fogyatékoságokat.

A kongresszuson elhangzott beszédek, jelentések, hozzászólások sokat vitatott kérdése volt az idősök és fiatalok kapcsolata. „Új humanizmusunk — mondta Nicolae Ceaușescu elvtárs — a társadalom összes tagjai közötti együttműködési kapcsolatokra és kölcsönös tiszteletre [...] az egyenlőségre, az embernek a saját

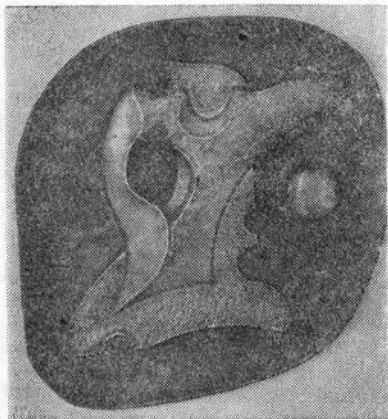
jövője tudatos alakításában való szabadságára, a személyiség sokoldalú érvényesülésére épül.“

A korosztályok kapcsolata — fogas kérdés. Mit vehet át a fiatalság az idősebbektől, s miben, hogyan haladja meg őket? De fordítva is: tanulhat-e az idősebb a fiataltól, s milyen téren működhetnek együtt? Ismeretes a sokféle álláspont. Kezdve attól a végtől, amely tagadja, hogy lehetséges értelmes kommunikáció a korban távoli nemzedékek közt, befejezve a másik szélsőséggel, amely szerint — s ennek nem kisebb gondolkodók, mint például Wittgenstein s az újtradicionalisták a hívei — cselekvéseink, egész életünk nem egyéb, mint berögződések, mélyreivódott szokások, eljárások érvényesítése, s mindezt hosszas ismételtetés, nevelés, szoktatás során elődeinktől vesszük át.

Mindezzel szemben az igazság az — erre helyesen mutat rá előbb idézett cikkében Roth Endre —, hogy a nemzedékek viszonyát nincs miért dramatizálni. Különösen a szocialista társadalomban nem — tegyük hozzá, hiszen társadalmunk megvalósuló egységessége kihat a fiatalok és idősek viszonyára is. Azonos világnézetet vallunk, közös célokért küzdünk, együtt dolgozunk, tanulunk. A folyamatosság és a meghaladás kérdése pedig sem a véletlen feszítésén, sem a középutaság vonalán nem oldható meg, hanem a dialektikus eljárás alkalmazásával: az alaposan mérlegelő, a nagy tömegek érdekeit, a haladás szempontjait figyelembe vevő felmérés során, amikor is körültekintő elemzés alapján döntünk afelől, mit vesszünk át, mi újat kezdemenyezünk, mi ócskaságot vetünk el teljesen.

Úgy gondolom, hogy az anyanyelv s a hozzá fűződő kulturális kincs talaján jól példázhatjuk az áthagyományozás és továbblépés viszonyát. Napjainkban — egészen modern jelenségként — egyre nagyobb különbség mutatkozik a fiatalok és az öregek nyelve között. Nem szabad azonban hagynunk, hogy a két nyelvréteg vérszen elváljék. Fől kell lenni mindkettőben az értéket. Az idősebbek beszéde — ez tudott dolog — ízesebb, zamatosabb, még őriz sok-sok régi szép kifejezést, hangsúlyt, tájszót, a múltból származó közös nyelvi örökséget, másrészt pedig egy hosszú élet során — társalgás, mesélés, éneklés folyamán — kialakított egyéni sajátosságot. De az öregek ismerik a legtöbb régi balladát, dalt, mesét, szólásmondást is. Sokat veszít az az ifjú, aki nem figyel rájuk, népünk művelődési értékeinek jelentős részétől esik el, beszéde szegényesebb lesz, a sovány szókinccs, a gyatra beszéd pedig — ez lélektani alapigazság — gondolkozásbeli hiányossággal függ össze. De az időseknek is van mit tanulniuk a fiataloktól. Ők sajátítják el és alkalmazzák leghamarabb az új fogalmakat, szavakat. Anyanyelvünk, amelynek kimunkálásán egyszerű mesemondók éppúgy, mint írók, tudósok oly sokat dolgoztak, csakis a nemzedékek együttműködésének, az átvétel és továbbhaladás összefüggésének érvényesítése révén maradhat meg és fejlődhet tovább. Nicolae Ceausescu elvtárs beszéde a múlt, a jelen, a jövő megbonthatatlan egységének, a hagyományörzés és a forradalmas újítás dialektikájának szellemét fejezte ki. Az ifjúsághoz intézett üzenete valójában minden nemzedékhez szól: „Ahhoz, hogy igazi forradalmár kommunista legyen valaki, állandóan el kell hogy sajátítsa az emberiség legfőbb vívmányait a tudomány, a megismerés terén, tökéletesen ismernie kell a legkorszerűbb műszaki és tudományos felfedezéseket, minél jobb eredményekkel kell működnie a gazdasági-társadalmi élet szektorainak valamelyikében.“

KORUNK

Aradits László fémdomborítása